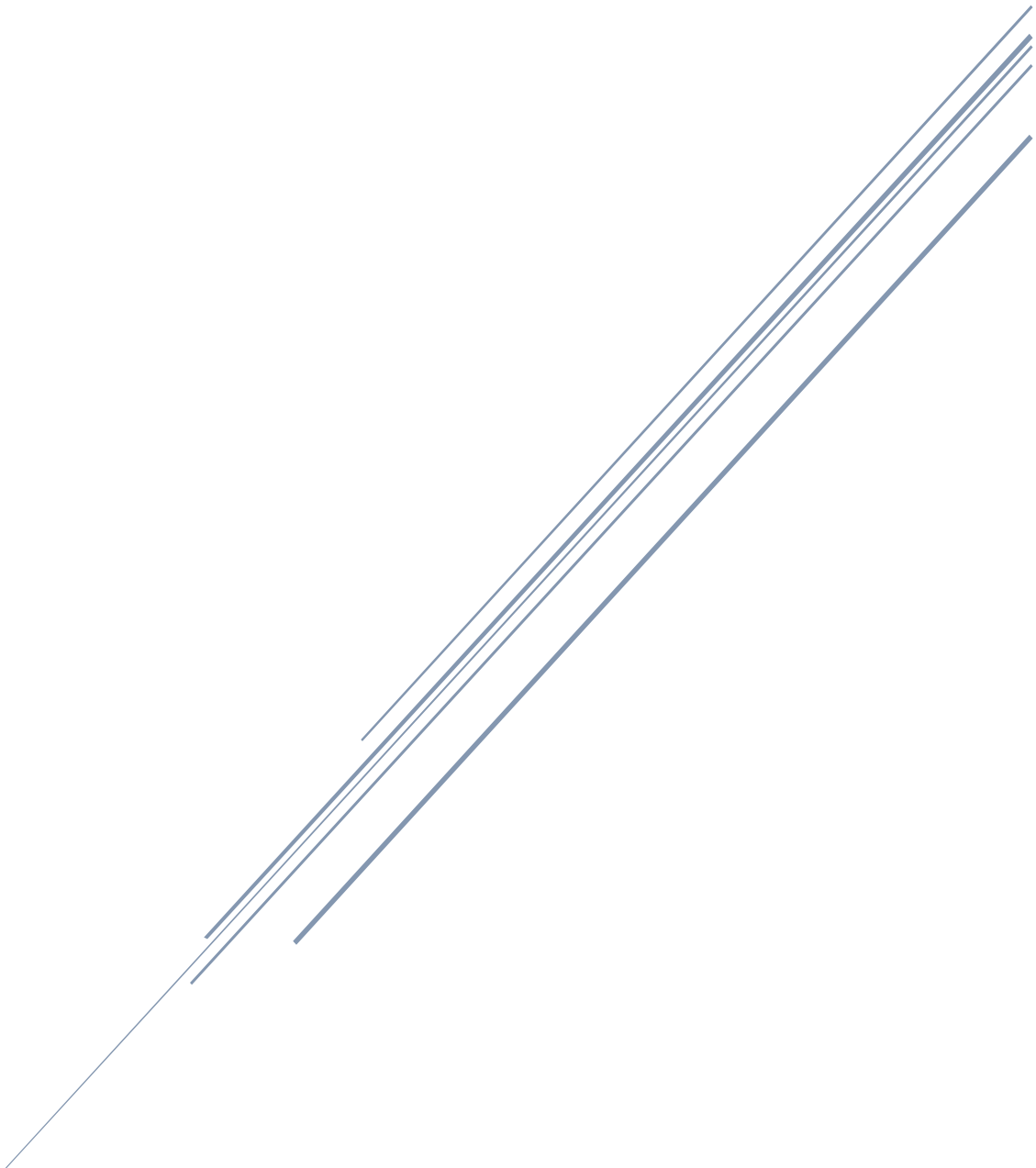

PARTICIPAREA TINERILOR LA POLITICILE AGRICOLE DIN EUROPA

Studiu de caz - România

Studiu realizat în cadrul planului anual 33.WP.2020 "Piatră, hârtie, participare", implementat de MIJARC Europe și co-finanțat de Fundația Europeană de Tineret a Consiliului Europei
Autor : Manon ROUSSELOT-PAILLEY, intern MIJARC Europe în perioada aprilie-august 2020 –
publicat în mai - 2020

Participarea tinerilor la politicile agricole din Europa

Ce este o politică agricolă?

În primul rând vom încerca să definim însuși conceptul de agricultură. Potrivit lui Kingsley Akarowhe, agricultura este „cultivarea pământului și creșterea animalelor (...), crearea de rezultate pentru satisfacția omului. Rezultatele pot fi produse, bunuri și servicii ale sectorului agricol care ajută la îmbunătățirea, susținerea și eficientizarea vieții omului în orice societate și contribuie, de asemenea, la PIB (Produsul Intern Brut) și la PNB (Produsul Național Brut) în total.“

Pe baza acestei definiții, putem înțelege politicile agricole ca un mijloc de îmbunătățire a productivității agricole. O politică agricolă ia în considerare procesele primare, secundare și terțiare în producția agricolă. Atunci când un guvern pune în aplicare politici agricole, acesta urmărește cel mai adesea aceleași scopuri: îmbunătățirea practicilor agricole, asigurarea creșterii producției și dezvoltarea sectorului agricol.

Ce este PAC?

Politica agricolă comună (PAC), care a intrat în vigoare în 1962, este una dintre cele mai vechi politici ale Uniunii Europene. Deși utilitatea sa este incontestabilă (auto-suficiența alimentară a UE), această politică este astăzi puternic criticată. Bugetul european dedicat PAC reprezintă 55 de miliarde de euro pe an, adică 43% din bugetul total al UE. PAC hrănește aproape 510 milioane de oameni, angajează 34 de milioane de oameni și are o cifră de afaceri de peste 1000 de miliarde de euro.

Articolul 39 din *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene* stabilește obiectivele PAC după cum urmează:

- creșterea productivității agricole prin promovarea progresului tehnic,
- asigurarea un nivel de viață echitabil pentru comunitatea agricolă,
- stabilizarea piețelor,
- asigurarea unor prețuri rezonabile pentru consumatori.

Multă vreme, majoritatea cetățenilor europeni au avut o imagine bună despre PAC, cu precădere în Franța, dar și în majoritatea țărilor europene, cu excepția Regatului Unit. În anii

'60, PAC a fost considerată acest minunat instrument politic care a permis guvernelor să-și hrănească populația în timpul anilor dificili de după război. PAC avea, de asemenea, reputația de a îmbunătăți veniturile fermierilor care nu aveau același nivel de trai ca populația medie în acele perioade de creștere economică ridicată.

Cu toate acestea, PAC este în zilele noastre cea mai critică politică publică. A fost acuzată că a înghițit jumătate din bugetul european, că a dat bani marilor proprietari bogați în locul micilor fermieri și că a încurajat o cursă către obținerea unor randamente mai mari, ce a dus la utilizarea de tone de pesticide și îngrășăminte. Agricultorii sunt acum primii desconsideră PAC, pe care o prevesc adesea ca pe o mașinărie birocratică încălțită și înstrăinată, care i-a transformat în funcționari publici ale căror venituri depind în totalitate de subvențiile europene.

Anii '70 -'80 au fost într-adevăr o succesiune de oportunități ratate, în principal din cauza egoismului național din partea statelor membre. Cu toate acestea, reforma din 2014 a avut loc într-un cadru instituțional nou, întrucât Tratatul de la Lisabona din 2009 a acordat mai multă putere Parlamentului European. Au fost create noi instrumente simbolice, cum ar fi „**plata directă verde**” (sau „ecologizarea”) care sprijină fermierii care adoptă practici de încadrare care respectă mediul și contribuie astfel la atingerea obiectivelor climatice.

Cum funcționează CAP?

Încă de la început (prin **Tratatul de la Roma din 1957**), PAC a fost organizată ca o **politică de centralizare**, fără a lăsa prea mult loc pentru guvernele naționale să intervină. Tratatul a stabilit ajutoarele și prețurile instituționale și a interzis statelor membre să distribuie pe cont propriu ajutoarele fermierilor, pentru a evita orice denaturare a concurenței. Mai târziu, evoluția PAC pentru includerea problemelor de mediu și de dezvoltare rurală a dat o mai mare libertate statelor membre.

PAC se bazează pe **trei principii**: o **piață unificată** în care produsele circulă liber, **preferința Comunitară** pentru produsele europene și **solidaritatea**, ceea ce implică un rol major pentru bugetul UE.

Mecanismele PAC se bazează pe organizații comune de piață (OCM) pentru fiecare produs. **Ajutoarele directe reprezintă 80% din bugetul PAC.** Acestea compensează scăderea prețurilor garantate. Exemple de ajutoare directe: ajutor pe hectar, prime pentru fiecare cap de bovină etc.

Există, de asemenea, instrumente pentru controlul ofertei în caz de supraproducție (cotele de lapte, în vigoare din 1984, s-au încheiat în 2015, ceea ce a dus la o creștere a producției de lapte în Europa).

De la adoptarea Agendei 2000, PAC se bazează pe doi piloni: primul se referă la **ajutoare directe** și la măsuri de sprijinire a pieței, al doilea la sprijinirea **dezvoltării rurale**, incluzând problematica pentru mediu. Din 2007, PAC este finanțată din două fonduri, care corespund celor doi piloni ai PAC:

- **Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA)** care finanțează plățile directe către fermieri și toate măsurile care reglementează piața agricolă [pilonul 1]
- **Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR)**, care finanțează toate măsurile care vizează realizarea unei dezvoltări teritoriale echilibrate, îmbunătățirea mediului și promovarea competitivității. [pilonul 2]

Care este rolul instituțiilor europene în realizarea PAC?

Consiliul Uniunii Europene este organizat conform ordinii de zi a reuniunilor, astfel încât dacă Consiliul trebuie să discute problemele agricole, miniștrii agriculturii din fiecare stat membru vor participa la reuniune. Consiliul votează pe baza unei majorități calificate, ceea ce înseamnă că propunerea trebuie să obțină 73,9% din voturi.

Comisia Europeană inițiază reformele prin propunerile sale către Consiliu și Parlament, dar nu are nicio putere asupra reformelor agricole, cu excepția aspectelor referitoare la politica de concurență.

De la Tratatul de la Maastricht din 1993, **Parlamentul European** împărtășește rolul decizional cu Consiliul, dar când vine vorba de PAC, deputații nu își pot exprima opoziția decât în aspecte precum sănătatea publică și politicile regionale.

Cum arată agricultura în Europa în prezent?

56% dintre europeni trăiesc în zonele rurale, care acoperă 91% din teritoriul UE. UE găzduiește aproximativ **12 milioane de fermieri și 4 milioane de oameni care lucrează în sectorul alimentar**. Sector agroalimentar generează 6% din PIB-ul european.

În conformitate cu cifrele Eurostat 2016, agricultura europeană este destul de diversificată: **52,5% din toate fermele din UE sunt ferme de cultură specializată, iar 25,1% sunt ferme de animale**. Fermele mixte compun procentul rămas. Marea majoritate (96% în 2016) a fermelor din UE sunt ferme familiale.

În ceea ce privește genul, conform ediției din 2018 a Buletinului Eurostat, **71,5% dintre administratorii de ferme din UE erau bărbați**. Țările cu cel mai mic număr de agricultori de sex feminin sunt Olanda (5,2%), Malta (6%), Danemarca (7,7%) și Germania (9,6%). Cu toate acestea, se înregistrează un **progres ușor în ceea ce privește numărul femeilor administratori de ferme**, acestea fiind de 26,3% în 2005 și de 28,4% în 2016.

Cum arată sector agricol în România?

Terenurile agricole reprezintă 53,4% din totalul teritoriului românesc. În 2018, industria agricolă din România a generat producție agricolă cu o valoare estimată de 18,6 miliarde EUR. Valoarea estimată a producției de culturi în România a fost de 13,2 miliarde EUR în 2018, de trei ori mai mare decât cea a producției de animale. Agricultura a contribuit cu 4,1% la PIB-ul României în 2018. **România este statul membru al UE în care agricultura a contribuit cel mai mult la PIB-ul național.**

România este **unul dintre cei mai mari producători de floarea soarelui**, urmată îndeaproape de Bulgaria și Ungaria. Producția totală de floarea soarelui a crescut după 1990, din cauza creșterii terenurilor cultivate. În 2017, România s-a clasat pe primul loc în Uniunea Europeană pentru zona cultivată cu floarea soarelui și producția totală de semințe de floarea soarelui, potrivit Institutului Național de Statistică (INS). Poziția României pe harta zonei producătorilor de floarea soarelui este susținută de aproximativ 1 milion de hectare semădate.

Salariile la fermă pe unitatea de muncă anuală au crescut ușor cu 1,9% în 2018. Aceasta face parte din îmbunătățirea continuă a salariilor agricole după scăderea teribilă de peste 30 de puncte din 2012. Dar cea mai prodigioasă schimbare a fost în **valoarea producției agricole, care a crescut brusc (+ 8,0%) în 2018**, atingând un nou record de 18,6 miliarde EUR. Puțin mai mult de două treimi din această valoare totală provin din produsele de cultură.

România este una dintre țările europene cu cea mai mare suprafață ecologică în comparație cu suprafața cultivată prin metodele de agricultura convențională.

Cine sunt fermieri din România?

22,8% din populația activă din România lucrează în agricultură, conform cifrelor Eurostat din 2018. Alți 2% sunt angajați în industria alimentară. Aceasta este o cifră cu mult peste media europeană de 4,1%. Din această proporție de fermieri, **33,5% sunt femei**, ceea ce este din nou peste media europeană de 28,4%. Pe de altă parte, pentru ponderea tinerilor fermieri (sub 40 de ani), rata de 7,4% este sub o medie deja scăzută de 10,6%.

Dimensiunea medie a fermei este considerabil mai mică decât media UE (3,4 ha în RO, comparativ cu media UE de 14,4 ha).

Cu ce dificultăți se confruntă fermierii europeni?

În prezent, mai multe sectoare sunt în criză, în special sectoarele de lapte și carne de porc. Sectorul laptelui trece printr-un fenomen cu două probleme: eliminarea cotelor de lapte în 2015 și supraproducția la nivel mondial, ceea ce provoacă o scădere foarte accentuată a prețurilor. Sectorul cărnii de porc suferă în mare parte aceeași soartă.

Crizele majore de sănătate se adaugă problemelor de instabilitate a prețurilor. **Epizootia pestei porcine africane**, care a ajuns în Georgia în 2007, s-a răspândit în țările baltice și apoi în țările Europei de Est, cu o creștere în Polonia de 3 până la 5 km pe lună în 2018. Cazurile de gripă aviară și de boala limbii albastre sunt la fel de catastrofale.

Problema veniturilor agricole este, de asemenea, una importantă. În noiembrie 2009, Comisia Europeană a făcut următoarea declarație: „După zece ani de simplă stagnare,

veniturile din ferme au scăzut semnificativ în 2009, agravând o situație deja fragilă: venitul fermei este semnificativ mai mic (cu aproximativ 40% pe unitate de muncă) decât în alte sectoare economice și venitul pe cap de locuitor în zonele rurale este considerabil mai mic (cu aproximativ 50%) decât în zonele urbane." Aceste observații corespund perioadei crizei laptelui și chiar dacă astăzi venitul fermierilor s-a stabilizat, unii fermieri, în funcție de vârsta și dimensiunea fermei, trebuie să renunțe la a-și plăti propriul salariu.

Care e situația implicării tinerilor în agricultură?

Majoritatea fermierilor (57,9%) aveau 55 de ani sau mai mult în UE în 2016. **Doar unul din zece manageri de ferme avea sub 40 de ani.**

Numărul fermelor din UE a scăzut semnificativ din 2005 până în 2016. **4,2 milioane de ferme au dispărut** (reprezintă un sfert din ferme), iar 85% dintre ele erau ferme mici de dimensiuni sub 5ha.

Pe măsură ce numărul fermelor scade, la fel și numărul tinerilor fermieri. În 2005, doar **6,9% dintre administratorii de ferme din UE aveau vârsta sub 35 de ani**, în timp ce în 2016 acest procent este de doar 5,1%. Aceasta este o situație care răspunde situației generale din zonele rurale. Într-adevăr, ponderea tinerilor (cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani) care trăiesc în zonele rurale ale UE, care nu sub încadrați în nicio formă de muncă plătită, nici în învățământ sau formare ulterioară a fost cu 3,7 puncte procentuale mai mare decât în orașe, potrivit cifrelor Eurostat din 2017.

Interesul tinerilor europeni pentru agricultură nu este un subiect despre care putem găsi numeroase studii sau cifre. Cu toate acestea, am putut găsi un sondaj publicat de Comisia Europeană în 2014, în care cetățenii europeni au fost întrebați despre punctul lor de vedere asupra agriculturii și al PAC. **54% dintre persoanele intervievate care aveau vârste sub 25 de ani nu au auzit niciodată de sprijinul pe care UE îl oferă fermierilor prin PAC.** În comparație, doar 28% dintre persoanele intervievate care aveau vârste peste 55 de ani nu au auzit niciodată de PAC.

Am putea pune întrebarea: sunt tinerii mai puțin interesați de agricultură decât generațiile în vârstă sau sunt pur și simplu lăsați în afara procesului de politică agricolă și, prin urmare, sunt slab informați despre toate subiectele legate de agricultură?

Cum trăiesc tinerii din zonele rurale din România?

România acoperă o suprafață de 238 000 km², din care **87% sunt zone rurale**. 45% din populația României trăiește în mediul rural. Cel puțin **jumătate din populația rurală din România era în risc de sărăcie sau excluziune socială în 2015**. Persoanele care trăiesc în mediul rural sunt de două ori mai predispuși riscului de sărăcie sau excluziune social comparativ cu cei care trăiesc în mediul urban. mai mult decât cei care trăiesc în orașe să facă față riscului sărăciei sau excluziunii sociale. 40,4% s-au confruntat cu riscul sărăciei monetare (venituri sub pragul sărăciei).

România, împreună cu Croația și Bulgaria, este unul dintre doar trei state membre ale Uniunii Europene, unde **prețul proprietăților imobiliare este mai crescut în zonele rurale decât în orașe**. Acest lucru arată prevalența activităților agricole de subzistență, puține oportunități alternative de angajare, rate scăzute de angajare pentru femei și unități familiale relativ mari în comunitățile rurale.

În România, ponderea populației rurale (cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani) în 2015, cu un nivel terțiar de studii, a scăzut la mai puțin de 10,0% (față de 46,4% în orașe). În comparație, rată este de de 44,9% pentru zonele rurale din Luxemburg (comparativ cu 77,7% în orașe). Aproximativ **27% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani**, din zonele rurale, nu au un loc de muncă și nu sunt încadrați în nicio altă formă de învățământ, comparativ cu 12% dintre tinerii care trăiesc în orașe.

Bibliografie

Csep N., 2018, "Sunflower in Romanian agriculture", University of Oradea

European Commission, Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for Romania

REPORT from the European Parliament, on women and their roles in rural areas
(2016/2204(INI)) Committee on Agriculture and Rural Development Committee on Women's
Rights and Gender Equality.

Agriculture, forestry and fishery statistics, Eurostat 2019 Statistical Book.

EU Rural Review n°17 Di Mambro A., (2015), "The European milk crisis", CIHEAM Watch
Letter n°35

"Europeans, Agriculture and the Common Agricultural Policy" Full Report. Eurobarometer
and the European Commission, Fieldwork November-December 2009, Published in March
2010.

Bureau JC., Thoyer S. (2014), *La Politique agricole commune*, La Decouverte, Paris.

La Documentation française (eds) (2016), *Comprendre l'Union Européenne [Understanding
the European Union]*, Formation Administrative Concours